

Величина загальної відкритої валютної позиції банку визначається як сума абсолютних величин усіх довгих і коротких відкритих валютних позицій у гривневому еквіваленті (без обліку знаку) по всіх іноземних валютах [1].

Для банків, статутний капітал яких сплачений у вільно конвертованій валюті (унаслідок чого виникає збільшення загальної довгої відкритої валютної позиції банку у вільно конвертованій валюті), надається можливість розміщення цих коштів на окремому депозитному рахунку в Національному банку України в частині, що приводить до порушення встановленого нормативу. Таким чином, кошти, які розміщуються на депозитному рахунку, вилучаються з підрахунку розміру відкритої валютної позиції банку.

Обсяг валюти на окремому депозитному рахунку в Національному банку для розрахунку нормативу ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції визначається вповноваженими банками самостійно. При цьому банки здійснюють розрахунок нормативу ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції з вирахуванням суми коштів, що розміщалося на окремому депозитному рахунку в Національному банку.

Оскільки обов'язковість дотримання нормативного значення загальної відкритої валютної позиції банку відмінено у 2009 році, то банки самостійно вирішують визначати чи не визначати значення цього нормативу, і які обмеження накладати на нього. Проте НБУ суворо стежить за дотриманням банками лімітів загальної відкритої довгої і короткої валютної позиції, а саме ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Л13-1) – не більше 5 %; ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (Л13-2) – не більше 10 % [3].

Отже, з урахуванням усього зазначеного стає зрозумілим, що процес обчислення валютної позиції банку та її роль в оцінці, а отже й в управлінні валютними ризиками банку є значним.

Наук. керівн. Лебідь О. В.

Література: 1. Губарева І. О. Міжнародні розрахунки і валютні операції : конспект лекцій для студентів спеціальності 8.050105 усіх форм навчання / І. О. Губарева. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. – 128 с. 2. Про систему валютного регулювання та валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Про додаткові заходи щодо діяльності банків: Постанова Ради НБУ від 11.10.2008 р. № 319 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 336.71

Тимощенко О. А.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЙ "ПРИБУТОК" ТА "ПРИБУТКОВІСТЬ БАНКУ"

Анотація. Розглянуто підходи до визначення поняття "прибуток" як економічну категорію та на підставі його теоретичного узагальнення виділено сутність понять "прибуток" та "прибутковість банківської установи". Визначено чинники, які впливають на їх сукупне формування.

Аннотация. Рассмотрены подходы к определению понятия прибыли как экономической категории и на основании их теоретического обобщения выделена сущность понятий "прибыль" и "доходность банковского учреждения". Определены факторы, влияющие на их совокупное формирование.

Annotation. The approaches to the definition of "profit" as an economic category are considered and on the basis of their theoretical generalizations the nature of the concepts of "profit" and "profitability of the banking institution" are defined. Factors that affect their aggregate formation are studied.

Ключові слова: прибуток банку, прибутковість, ефективність, економічний розвиток, прибутковість капіталу.

В умовах сучасної ринкової економіки отримання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності є найважливішим чинником існування всіх суб'єктів підприємництва. Прибуток визначає стійкість банківської установи. Він впливає на створення резервних фондів, підтримує стимулю-

вання персоналу, і як наслідок, сприяє розширенню та вдосконаленню операцій, скороченню витрат і покращення якості послуг, які надаються.

Відповідно до цього твердження, головною метою діяльності банків є прагнення досягти максимального рівня прибутковості в умовах найменших фінансових ризиків.

Реалізація зазначених завдань потребує чіткої диференціації між економічною категорією "прибуток суб'єкта господарювання", яка широко висвітлена в сучасній економічній літературі, та специфічною категорією "банківський прибуток", якій приділяється набагато менше уваги. Незважаючи на численну кількість праць, присвячених даній тематиці, існуюча залежність між прибутковістю та прибутком банківської установи не була достатньо охарактеризована.

Аналізуючи наукові дослідження, слід відмітити, що питання прибутковості висвітлюється у роботах великої кількості вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них: А. Мороз, Л. Алексеюк, З. Щерболок, Л. Примостка, І. Бланк, О. Вовчак, О. Криклій, О. Волохата, О. Стойко, Р. Трикало, С. Панова та ін. [1 – 6].

Метою статті є аналіз підходів до визначення поняття прибутку і прибутковості як економічних категорій та, на підставі їх теоретичного узагальнення, виділення трактування "банківський прибуток", визначення чинників, які впливають на його формування.

Як економічну категорію прибуток можна розглянути з різних боків. Аналіз необхідно розпочинати з об'єктивного та комплексного розуміння сутності його об'єкта. Тому, в першу чергу слід визначитися із економічною сутністю поняття "прибуток".

Більшість вчених дотримуються однієї думки у своєму підході та розглядають прибуток банку з бухгалтерського погляду. Згідно з П(С)БУ 3 "Звіт про фінансові результати" прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [7]. Але крім того, існує безліч підходів до трактування цього поняття.

О. Вовчак [3] вважає, що прибуток – це фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання, який розраховується як різниця між його доходами та витратами. При даному визначенні прибутку автор використовує поширений підхід трактування цього економічного значення, розглядаючи його як результат фінансово-господарської діяльності.

Більш точно визначення прибутку банку пропонує В. Стельмах, розглядаючи його як перевищення доходів банку над витратами (різниця між ними) до сплати податку на прибуток.

Низка вчених використовує інший підхід для визначення банківського прибутку, визначаючи його як джерело самофінансування. Згідно з О. Криклієм та Н. Маслаком [4], прибуток – це основне та найдешевше джерело фінансування потреб суб'єкта господарювання у капіталі.

Для того щоб виділити сутність поняття "прибуток банку" необхідно узагальнити велику кількість існуючих підходів до визначення цієї економічної категорії. Таким чином, прибуток банку можна визначити як кінцевий фінансовий результат у грошовій формі, який є винагородою за ризик, понесений у процесі діяльності, та підсумком ефективного управління банківською установою. Без цього вартісного показника банк втрачає зміст економічного обслуговування та не має змоги функціонувати.

Специфічна залежність між прибутковістю та прибутком є важливим фактором, який впливає на діяльність банківської установи. Згідно з економічною літературою прибутковість становить сумарний позитивний результат господарсько-фінансової та комерційної діяльності кредитної установи. У свою чергу прибуток – це найважливіший чинник прибутковості банку. Тому доцільно зауважити, що поняття "прибутковість банку" є ширшим, ніж сума його складової частини – прибутку, він виступає лише вихідною точкою для визначення прибутковості банку, яка в свою чергу, характеризує рівень віддачі витрат і використання коштів.

Важливими умовами для забезпечення високого рівня прибутковості банку є оптимізація структури доходів і витрат; встановлення мінімально допустимої процентної маржі; аналіз тенденцій у дохідності кредитних операцій та прогнозування орієнтованого рівня процентів за сукупними операціями, що вплине на значне зростання отримання чистого прибутку банківською установою.

Отже, прибутковість є ширшою категорією ніж прибуток, але залежною від прибутку, як фактора.

Тому проведений у статті аналіз літературних джерел та узагальнення найпоширеніших підходів до трактування специфічної категорії "банківський прибуток" виявили, що його сутність можна представити як кінцевий фінансовий результат у грошовій формі, який є винагородою за ризик, понесений у процесі діяльності, та підсумком ефективного управління банківською установою. Саме це дозволило розширити розуміння такого залежного показника як "прибутковість" в окремому розрізі діяльності банківської установи та встановити існуючу залежність між двома економічними категоріями.

Наук. керівн. Тисячна Ю. С.

Література: 1. Алексеюк Л. Ризик – один із факторів формування прибутку / Л. Алексеюк // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 4. – С. 17–21 с. 2. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2009. – 752 с. 3. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак. – К. : Знання, 2008. – 564 с. 4. Криклій О. А. Управління прибутком банку : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 136 с. 5. Стойко О. Я. Банківські операції : підручник / О. Я. Стойко. – К. : КУНЕС, 2008. – 258 с. 6. Тиркало Р. І. Банківська справа : навч. посібн. / Р. І. Тиркало. – Тернопіль : Карт-бланш, 2008. – 314 с. 7. Кавторева Я. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку : коментарі / Я. Кавторева. – Х. : Фактор, 2009. – 1328 с.